

УДК 378.4.091.212:316.752

Оксана Бартків, Євгенія Дурманенко-
Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки (м. Луцьк)

Теоретичні основи трансформації цінностей майбутніх фахівців у ціннісні орієнтації

У статті розкриваються різні підходи до визначення сутності понять цінності та ціннісної орієнтації; подається структура ціннісної орієнтації особистості; визначається місце професійних цінностей у системі цінностей майбутнього фахівця; аналізується механізм трансформації цінностей особистості в її ціннісні орієнтації.

Ключові слова: цінність, ціннісна орієнтація, особистість майбутнього фахівця, формування ціннісних орієнтацій, трансформація цінностей у ціннісні орієнтації.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасне українське суспільство потребує нового покоління фахівців, вихованих на демократичних цінностях, а тому модернізація вищої освіти в Україні покликана насамперед на формування ціннісної сфери майбутнього фахівця.

Реалії суспільного життя переконливо свідчать про те, що система ціннісних орієнтацій сучасного суспільства та особистості суттєво змінюється, що відповідно вимагає переосмислення норм моралі, світоглядних ідей. А відтак, підвищення національної самосвідомості майбутніх фахівців, реалізація гуманістичних принципів взаємодії учасників педагогічного процесу на партнерських, суб'єкт-суб'єктних засадах вимагає відповідного формування професійно-ціннісних орієнтацій у молоді. Невипадково Законами України «Про освіту» і «Про вищу освіту», Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки задекларовано формування системи цінностей молодих людей як пріоритетне завдання сучасної вищої школи. Отже, проблема формування цінностей особистості молодої людини, її ціннісної спрямованості, що власне й є регулятором життєдіяльності та дороговказом є актуальною і потребує конструктивного вирішення.

Аналіз досліджень проблеми. Проблема формування цінностей і ціннісних орієнтацій особистості досліджується у філософії, соціології, психології та педагогіці (Б. Ананьєв, В. Василенко, А. Здравомислов, С. Єрмакова, З. Павлютенкова, В. Тугаринов, А. Ручка, В. Ядов та ін.). Для дослідження проблеми формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців як важливої складової в системі їхньої професійної освіти, конструктивними є наукові доробки О. Абдуліної, Г. Балла, Є. Дурманенко, І. Зязюна, М. Євтуха, В. Кременя, О. Савченко, В. Семиченко та ін.

Аксіологічний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців, що виражається в орієнтації професійної освіти на формування системи загальнолюдських і професійних цінностей відображається в наукових працях Р. Арцишевського, І. Беха, М. Євтуха, А. Міщенка, Н. Ткачової, А. Ярошенко.

Аналіз педагогічної літератури свідчить про те, що досліджувана проблема аналізується й вирішується в різних аспектах. Так, особливості формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів у навчально-виховному процесі технічного університету досліджено О. Камінською [8]; педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки обґрунтовані Н. Шемигон [19]; особливості становлення ціннісних орієнтацій у процесі професійної підготовки військовослужбовців досліджені Ю. Горбенком [3]; формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності аналізується

О. Плохотнюком [15]; теоретико-методичні аспекти формування гуманістичних цінностей у студентів аграрних вищих навчальних закладів у позааудиторній діяльності визначені в працях О. Теплої [17] та ін.

Отже, нами встановлено, що проблема формування професійно-ціннісної сфери особистості майбутнього фахівця не є новою і досліджується різними вченими. Однак, недостатньо, на нашу думку, вивчені механізми трансформації цінностей особистості в її ціннісні орієнтації, які визначають життєдіяльність людини, слугують мотиватором її професійного вдосконалення. А відтак, **метою** статті є теоретичний аналіз процесу трансформації цінностей особистості майбутніх фахівців у їх ціннісні орієнтації. Визначена мета досягається шляхом розв'язання низки **завдань**: визначення сутності понять цінностей і ціннісних орієнтацій; аналіз співвідношення цінностей і професійних цінностей; дослідження механізму трансформації цінностей у ціннісні орієнтації особистості.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У ході дослідження нами встановлено, що часу виникнення аксіології як науки про цінності, вчення про природу духовних, моральних, естетичних та інших цінностей, їх зв'язок між собою, з соціальними, культурними чинниками та особистістю людини виокремилася декілька дослідницьких напрямів у тлумаченні феномена «цінності». Так, С. Корж [9] визначає чотири типи вчень про цінності: аксіологічний психологізм, сутність якого полягає в тому, що джерелом цінностей є сама людина, її воля, цілі, почуття та ін., тобто цінністю в цьому випадку є будь-який предмет, що має значення для індивіда; аксіологічний нормативізм, за яким джерелом цінностей є соціокультурна життєдіяльність усіх людей, а самі цінності ототожнюються з нормами і тими оцінками й нормативними переконаннями, що забезпечують функціонування людини; аксіологічний трансценденталізм – значимість цінності вбачається «по ту сторону» існування, а тому вони є ні суб'єктивними, ні об'єктивними, тобто цінність стає трансцендентною, такою, що виходить зі сфери духа – загального, вищого й абсолютно необхідного; аксіологічний онтологізм, згідно якого цінність вбачається в реальній дійсності, в тому числі й у природі, яка осмислена через дух, що споглядає й оцінює суб'єкт.

Нами також з'ясовано, що в науковій літературі існують різні підходи до визначення співвідношення між категоріями «цінність» та «ціннісна орієнтація»:

1) філософський, за яким цінності розглядаються крізь призму ставлення людини до об'єктивної дійсності, а відповідно ціннісні орієнтації – це вибіркове ставлення до носія цінності, який може бути реальним предметом задоволення потреб окремої людини чи соціальної спільності;

2) соціологічний, згідно якого особистісні цінності являють собою сполучну ланку між змістом та значенням, між індивідуальним та суспільним буттям, що відбивається у свідомості людини як ціннісні орієнтації; тобто в результаті оцінювальної діяльності відбувається усвідомлення об'єктів соціальної дійсності і тим самим формується особливий вид відношення – ціннісне відношення[5];

3) психологічний, який дає змогу аналізувати вплив ціннісних орієнтацій на особистісне становлення людини, розвиток особистості;

4) педагогічний – вивчає механізми формування ціннісних орієнтацій особистості та трансформації цінностей у ціннісні орієнтації.

З аналізу педагогічної літератури можна зробити висновок про те, що цінності пов'язані з людськими потребами й інтересами в системі їх багатогранних суспільних відносин. З великої кількості цінностей суб'єкт, як правило, обирає ті, що входять до особистісної системи. У цьому контексті Т. Бутківська надає психолого-педагогічного змісту поняттю цінностей через розуміння їх залежності від потреб суспільства; тобто суб'єкт сам виступає як цінність, а цінності визначаються як елементи структури свідомості особистості [1].

Особистісні цінності утворюються через інтереси та переконання, що виявляються у вигляді складної сукупності суперечливих мотивів і стимулів. А тому Г. Майборода та О. Кретьова [12] особливого значення надають цінностям духовного характеру: цінностям

наукових знань, прогресивних ідей, високих моральних та естетичних уявлень, які власне й є ознаками духовного здоров'я й духовної зрілості особистості та суспільства.

Аналізуючи структуру ціннісних орієнтацій, встановлено, що в них наявними є елементи спрямованості особистості, а саме: ідеали, установки, потреби, інтереси, мотиви. Так, С. Єрмакова [7] виокремлює два структурні компоненти ціннісних орієнтацій: спрямованість особистості та ціннісно-орієнтаційна діяльність. А тому, саме спрямованість особистості, проявом якої є ідеали, потреби, інтереси, переконання, постає одним із важливих чинників у формуванні її цінностей. У свою чергу Є. Подольська [16] визначає ціннісні орієнтації як генеральну лінію життя особистості через єдність таких компонентів: когнітивного, завдяки якому відбувається пізнання реальності й відповідно вироблення ціннісного ставлення; емоційного, що виявляє переживання, ставлення до цінностей, і поведінкового, який означає готовність до дії.

Таким чином, категорія «цінність» пов'язана насамперед із духовним змістом життя людей, має певні значення вищого порядку, є найважливішим елементом культури, який звеличує людину, формує її духовні орієнтири, надає життєдіяльності певний сенс. Саме наявність цінностей робить особистість цілісною в навколишньому світі; лише та цінність, яку визнає й приймає особистість, здатна виконувати важливу ціннісну функцію – орієнтира поведінки й визначати орієнтаційні пріоритети людини [6].

У контексті нашого дослідження конструктивним є твердження О. Леонтєва [11] про те, що категорія «цінність» є суб'єктно-об'єктною. Її об'єктивність обумовлена суспільним буттям, впливом загальнолюдських, національних, морально-етичних цінностей, національним менталітетом. А суб'єктивність розкривається в тому, що цінність виникає й закріплюється під впливом свідомості індивіда. Діючи на основі суспільно обумовленої необхідності, людина завжди має й використовує можливості вибору того або іншого шляху, що мотивується її потребами, інтересами, переконаннями. Не можна розглядати цінність поза людиною, відтак це поняття включає відомості про об'єкт, ставлення до об'єкта, його оцінку, що і є суб'єктивним відображенням об'єктивного світу [6].

У філософському словнику «ціннісні орієнтації» визначено як «важливі елементи структури особистості, закріплені життєвим досвідом особистості, всією сукупністю її переживань» [18], тобто відображення у свідомості людини цінностей, які визнаються нею як стратегічні життєві цілі та загальні світоглядні орієнтири, що формуються на базі співвідношення особистісного досвіду з поширеними в соціумі зразками культури.

Учені по-різному тлумачать ціннісні орієнтації особистості, як-от: ціннісне ставлення до світу, до себе як суб'єкта життєтворчості (М. Каган, М. Казакіна, А. Кір'якова); спрямованість особистості, установки, переконання, вірування (А. Здравомислов, У. Томас, В. Тугаринов); потреби, мотиви особистості (А. Маслоу); особистісні смисли (В. Франкл); чинник мотивації поведінки, характеру та нахилів людини (Б. Ананьєв); механізм регуляції діяльності (В. Сержантов, В. Шадріков); соціально детермінована та зафіксована в психіці індивіда спрямованість на цілі (Е. Днепров); елемент системи диспозицій особистості, що знаходяться на вищому ієрархічному рівні (В. Ядов); компонент структури особистості, певна вісь свідомості, навколо якої обертаються помисли і почуття людини і з огляду на яку розв'язується чимало життєвих питань, і водночас спрямованість свідомості на цінності навколишнього світу (І. Дьяконов).

На думку О. Норова [14], трансформація цінності в ціннісну орієнтацію відбувається в єдності і взаємозумовленості естетичного, філософського й етичного аспектів (рис 1.).

Отже, на основі проведеного аналізу стверджуємо, що цінність – суб'єктивно-об'єктивна, а ціннісна орієнтація – суб'єктивна, та погоджуємося з тим, що перехід цінностей у ціннісні орієнтації є свідченням об'єктивності особистості. Цінність має якісну характеристику (ступінь наближеності до ідеалів краси, істини, добра), яка визначає її кількісну характеристику (амплітуда функціонування). Чим вище ранг цінності, тим вона менш залежна від історичних умов, соціальних змін, поглядів і смаків окремих людей.

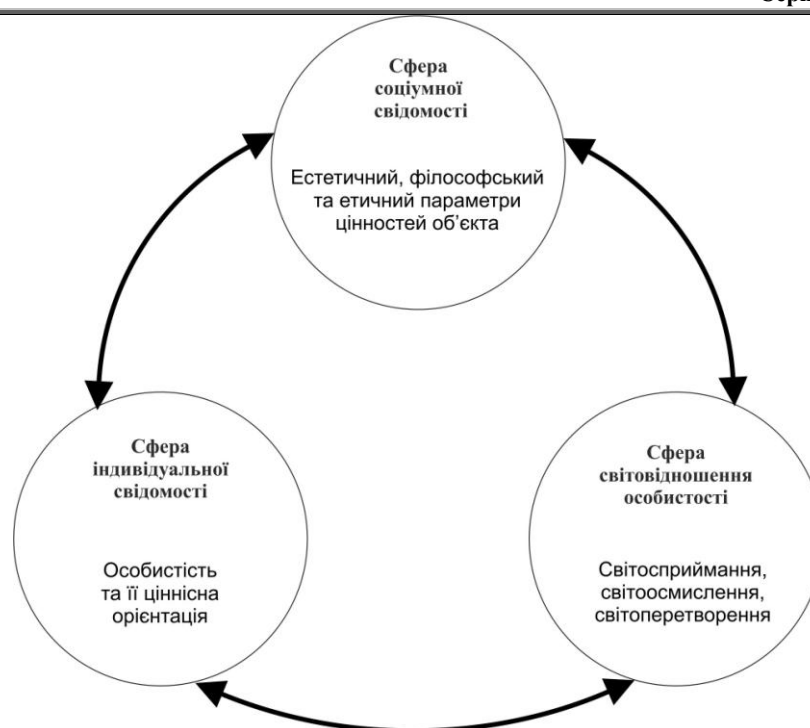

Рис. 1. Трансформація цінності в ціннісну орієнтацію (за О. Норовим)

Відтак, розуміння цінностей та ціннісних орієнтацій є багатоплановим. Якщо з позицій психолого-педагогічної науки ціннісні орієнтації розглядаються як специфічні утворення в структурі особистості, що визначають зразки поведінки, діяльності, спілкування, як «система цінностей, усвідомлених особистістю, керуючись якими можна сформувати позитивну мотивацію нормативної поведінки» [2, с. 20], то в циклі філософських наук поняття «ціннісні орієнтації» співвідноситься з категоріями «норми і цінності» або ж «ідеали» особистої і суспільної діяльності. Кожний підхід, безперечно, взаємодоповнює один одного, розкриваючи ті або інші риси ціннісних орієнтацій як суспільного, так і особистісного феномена.

Нами інтегровано обидва підходи, й ціннісні орієнтації розуміємо як прийняті й усвідомлені особистістю цінності, що обумовлюють вибір нею певного типу поведінки, вчинків, способу життєдіяльності [13].

Оскільки кожна людина живе в конкретній системі цінностей, предметів, явищ, покликаних задовольняти її потреби, то, визначаючи аксіологічні орієнтири особистості, ми особливого значення надаємо професійній оцінці як усвідомленню цінності предметів і явищ довкілля у професійному вимірі, за якою встановлюється відповідність або невідповідність дій, мотивів, поведінки.

Успішність професійної діяльності залежить від задоволення особистістю своєю професією. Тому в системі професійної підготовки майбутніх фахівців вагомими є не лише базові професійні знання, а й чіткі орієнтири життєдіяльності, вміння відокремлювати істинні цінності від умовних, сприймання та оцінки складних явищ та процесів сучасного світу, ба саме в студентські роки продовжується розвиток ціннісних орієнтацій особистості, накопичення знань, досвіду професійної діяльності, усвідомлення своїх здібностей, можливостей, відбувається ціннісне самовизначення та самовдосконалення.

Сутнісні характеристики системи ціннісних орієнтацій фахівців конкретних професій безпосередньо залежать від цінностей суспільства та відображають загальну спрямованість особистості. Розвиток та ціннісно-професійне самовизначення особистості залежать від рівня та ступеня самоактивності й продуктивності самої особистості, а також від соціальної активності. Оскільки ціннісні орієнтації є феноменальним особистісним утворенням, стержнем, навколо якого обертаються думки, почуття, дії людини [2], то, на нашу думку,

саме вони й слугують фундаментом, на якому будується лінія професійної поведінки. А отже, їх можна розглядати як один із структурних елементів професійного становлення особистості майбутнього фахівця, адже саме ціннісні орієнтації визначають різні сторони професійної діяльності на основі особистісної орієнтації та ціннісного значення; спрямовують навчально-професійне пізнання; сприяють ціннісному відбору об'єктів пізнання; стимулюють до реалізації як професійних можливостей, так і до втілення незадоволених потреб особистості з саморозвитку, самореалізації.

Трансформацію цінностей у ціннісні орієнтації особистості в цілому й професійно-ціннісні зокрема нами подано на рис. 2.

Вагомою ознакою ціннісної орієнтації, в тому числі й професійної, є оцінний елемент, пов'язаний із рівнем знання (повсякденним або науково-теоретичним) про оцінюваний об'єкт або явище і містить у собі оцінки майбутнього (цінність-мета), сьогодення (співвідношення цінності-мети з інструментальними цінностями) і минулого (ставлення до різних цінностей-цілей та інструментальних цінностей, що функціонували в культурі минулого).

Рис. 2. Трансформація цінностей у професійно-ціннісні орієнтації особистості

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Поняття ціннісної орієнтації особистості є багатоаспектним, складним і поліфункціональним. Нами ціннісні орієнтації майбутніх фахівців визначаються як стійка система особистісних і професійних усвідомлених особистістю цінностей, які виступають, по-перше, орієнтирами професійної активності, по-друге, мотиватором професійного самовдосконалення (професійна самоосвіта та самовиховання) й, по-третє, регулятором професійно-ціннісної позиції та професійно-ціннісного становлення. Цю складну систему визначають: 1) зміст соціально-економічних, політичних і соціально-культурних процесів, які відбуваються в суспільстві; 2) належність до певного покоління професії; 3) кваліфікація; 4) освіта [10].

Усередині набору цінностей, які трансформуються у ціннісні орієнтації, відбувається постійна ротація окремих якісних характеристик цих цінностей, що залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів. А тому цю стійку систему ціннісних орієнтацій потрібно цілеспрямовано формувати, а відтак подальшого наукового дослідження потребує визначення змісту, форм і методів, специфіки процесу формування ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців.

Джерела та література

1. Бутківська Т. В. Проблема цінностей у соціалізації особистості / Т. В. Бутківська // Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / за ред. О. В. Сухомлинської. – К. : АПНУ. – 1997. – С. 27–31.
2. Васильєва М. П. Теорія педагогічної деонтології / М. П. Васильєва. – Харків : Нове слово, 2003. – 216 с. – С. 20.
3. Горбенко Ю. Л. Особливості становлення ціннісних орієнтацій у процесі професійної підготовки військовослужбовців : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Горбенко Юрій Леонідович. – К., 2006. – 206 с.
4. Дьяконов І. В. Зміст поняття «ціннісна орієнтація» / І. В. Дьяконов // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури, 2004. – № 43. – С. 93–101.
5. Дьяченко М. И. Психология высшей школы [Текст] : учеб. пособие / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович, С. Л. Кандыбович. – Минск : Харвест, 2006. – 416 с.
6. Дурманенко Е. А. Экспериментальная модель реализации методики формирования профессионально-ценностных ориентаций студентов естественно-математических специальностей / Е. А. Дурманенко, И. П. Марценюк // Современное образование Витебщины : научно-практический журнал. – Витебск, 2015. – № 2(8). – С. 53–58.
7. Єрмакова С. С. Формування професійно-педагогічних цінностей у майбутніх учителів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. С. Єрмакова. – О., 2003. – 266 с.
8. Камінська О. М. Формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів у навчально-виховному процесі технічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / О. М. Камінська. – Ужгород, 2012. – 251 с.
9. Корж С. А. Ціннісні основи в політичній культурі суспільства / С. А. Корж // Вестник СевНТУ. Серія : Політологія. – 2007. – Вип. № 83. – С. 78–82.
10. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. – М. : Изд-во «Институт практической психологии»; Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996. – 400 с.
11. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.
12. Майборода Г. Я. Виховання духовних цінностей особистості : до питання постановки проблеми / Г. Я. Майборода, О. І. Кретьова // Педагогічні науки. Черкас. держ. ун-т ім. Б. Хмельницького: Вісн. – Черкаси, 1999. – Вип. 10. – С. 103–107.
13. Марценюк І. П. Навчальний процес в університеті як чинник формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів / І. П. Марценюк // Науковий вісник СХУ ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ Вежа, 2013. – № 7 (256). – С. 149–153.
14. Норов О. С. Гуманістичні ціннісні орієнтації / О. Норов // Рідна школа. – 1997. – № 11. – С. 25–27.
15. Плохотнюк О. С. Формування професійно ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О. С. Плохотнюк. – Луганськ, 2009. – 20 с.
16. Подольська Є. А. Аксиологічний аспект діяльності і методологічні проблеми соціологічного аналізу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора соціол. наук : спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Є. А. Подольська. – Х., 1992. – 36 с.
17. Тепла О. М. Формування гуманістичних цінностей у студентів аграрних вищих навчальних закладів у позааудиторній діяльності : дис. ... канд. наук : 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / О. М. Тепла. – К., 2008. – 239 с.
18. Філософський словник соціальних термінів / під ред. В. П. Андрущенко. – К. – Харків : БАО, 2005. – 669 с.
19. Шемигон Н. Ю. Проблема ціннісних орієнтацій у професійній підготовці майбутніх вчителів / Н. Ю. Шемигон // Дидактика професійної школи: зб. наук.праць. – Хмельницький : ХНУ, 2005. – Вип. 3. – С. 45–48.

References

1. Butkivska T. Problem values in socialization / T. V. Butkivska // Values Education and training: scient. method. Coll. / Ed.O.V. Sukhomlinsky.– K. : APN. - 1997. - P. 27-31.
2. Vasiliev M. P. Pedagogical theory ethics / M. P. Vasiliev. - Kharkov: new word, 2003. - 216 p. - P. 20.
3. Gorbenko Y. L. Features of formation of valuable orientations during vocational training military personnel: Dis. ... Candidate. Psychology. Sciences: 19.00.01 / Yuri Leonidovich Gorbenko. - K., 2006. - 206 p.
4. Diakonov I. V. Meaning of "value orientation" / IV Diakonov // Multiversum.Philosopher's Almanac. - K: Center of Spiritual Culture, 2004. - № 43. - P. 93-101.
5. Dyachenko M. I. Psychology schools High society [Text]: Textbook. posobyе / M. I. Dyachenko, L. A. Kandbovych, S. L. Kandbovych. - Minsk: Harvest, 2006. - 416 p.
6. Durmanenko E. A. Experimental Model Implementation methodology of the formative professionally-tsennostnh orientations studentov the natural-mathematical specialties / E. A. Durmanenko, J. P. Martsenyuk // Modern Education Vytebschyn: Virtually scientific journal. - Vitebsk, 2015. - № 2 (8). - P. 53-58.
7. Yermakov S. S. Formation of professional pedagogical value of future primary school teachers: Thesis. ... Candidate. ped. Sciences: 13.00.04 / S. S. Ermakova. - A., 2003. - 266 p.
8. Kaminska A. Formation of professional value orientations of students in the educational process Technical University: Dis. ... Candidate. ped. Sciences: 13.00.07 / A. Kaminska. - Uzhgorod, 2012. - 251 c.
9. Korzh S. A. Value basis in the political culture of the society / S. A. Korzh // Vestnik SevNTU. Series: Political science. - 2007.
10. Klimov E. A. Psychology professyonalnа / E. A. Klimov. - Moscow: Publishing House "Institute of Practical Psychology"; Voronezh: NPO "MODEK", 1996. - 400 p.
11. A. N. Leontiev Activity. Consciousness. Personality / A.N Leontiev. - Moscow: Politizdat, 1975. - 304 p.
12. Majboroda G. Y. Parenting spiritual values of the individual: the question of the problem / G.Y. Majboroda, A. I. Kretova // Pedagogical Sciences.Cherkasy. State. University of them. B. Khmel'nitsky: Visn. Issue 10.
13. Martsenyuk I. P. educational process at the university as a factor in the formation of professional value orientations of students / IP brand nyuk // Scientific Herald EUNU.Lesya Ukrainian. - Luck: RIO Tower, 2013. - № 7 (256). - p. 149-153.
14. A. Norov Humanistic value orientation / A. Norov // Mother School. - 1997. - № 11. - p. 25-27.
15. Plohotnyuk A. Formation of professional value orientations of students of pedagogical specialties mystetsko- in the musical-performing activity: Author. Dis. for a degree candidate. ped. Sciences: 13.00.04 - Theory and Methods of Professional Education / O.S. Plohotnyuk. - Lugansk, 2009. - 20 p.
16. Podolsk E. A. Aspect of Axiological and methodological problems of sociological analysis: Author. Dis. on competition sciences. Degree of Doctor of Sociology. Sciences specials.22.00.04 "Special and Industrial Sociology" / E.A. Podolsk. - H., 1992. - 36 p.
17. Warm O. M. Formation of humanistic values at students of agricultural universities in extracurricular activities: Dis. ... Candidate. Sciences: 13.00.07 "Theory and Methods of Education" / O. M. heat. - K., 2008. - 239 p.
18. Philosophical Dictionary of Social terms / ed.V. P. Andrushchenko. - Kyiv - Kharkiv: BAO, 2005. - 669 p.
19. Shemyhon N. Y. The problem of value orientations in the training of future teachers / NY Shemyhon // Didactics vocational schools: Coll. nauk.prats. - Khmel'nitsky: KNU, 2005. - Vol.

Оксана Барткив, Евгения Дурманенко. Теоретические основы трансформации ценностей будущих специалистов в ценностные ориентации. В статье раскрываются различные подходы к определению сущности понятий ценности и ценностной ориентации; обосновывается взаимосвязь между исследуемыми понятиями; подается структура ценностной ориентации личности; определяется место профессиональных

ценностей в системе ценностей будущего специалиста; анализируется механизм трансформации ценностей личности в ее ценностную ориентацию, которая определяется как ориентир профессиональной активности, мотиватор профессионального самосовершенствования и регулятор профессионально-ценностной позиции и профессионально-ценностного становления будущего специалиста.

Ключевые слова: ценность, ценностная ориентация, личность будущего специалиста, формирование ценностных ориентаций, трансформация ценностей в ценностные ориентации.

Oksana Bartkiv, Yevgeniya Durmanenko. Theoretical bases of the transformation value of the future specialists in valuable orientations. In article various approaches to determination the essence of concepts “value” and “valuable orientation” are revealed; the interrelation between the studied concepts is proved; the structure of valuable orientation of the personality moves; the place of professional values in a value system of the future specialist is determined; the mechanism of transformation of values of the personality in his/her valuable orientation which is determined as a reference point of professional activity, a motivator of professional self-improvement and the regulator of a professional and valuable line item and professional and valuable formation of the future specialist is analyzed.

Keywords: the value, valuable orientation, the identity of the future specialist, valuable orientations forming, transformation of values in valuable orientations.

УДК 378. 018 (477)

Наталія Волкова –
Університет ім. Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

Підготовка викладача вищої школи як стратегічне завдання

Стаття присвячена обґрунтуванню програми підготовки фахівців за освітньо-науковим рівнем – доктор філософії (PhD) (спеціальність 015 «Професійна освіта»), яка базується на системному, компетентнісному, діяльнісному, студентоцентрованому, синергетичному, партисипативному, інтегративному підходах; акцентовано увагу на її змісті, технологічному забезпеченні.

Ключові слова: викладач вищої школи, освітньо-наукова програма, доктор філософії (PhD), професійні компетентності.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні напрямки модернізації вищої школи пов'язані з диверсифікацією освіти, розширенням академічних свобод, зміною освітніх парадигм, інтеграцією вищої професійної школи в єдиний європейський освітній простір. Професійна підготовка майбутніх фахівців у виші стає орієнтованою на потреби економічної діяльності регіону, конкретних роботодавців, запити суб'єктів ринкових відносин. Сучасний ринок праці пред'являє постійно зростаючі вимоги як до рівня теоретичних знань потенційного співробітника, так і до системи його професійних компетентностей, особистісних якостей, здібностей. Трансформаційні зміни професійної підготовки студентів автоматично призводять до необхідності докорінного перетворення сучасної системи підготовки викладача вищої школи.

На сьогодні професіонал у галузі освіти має бути яскравою, інтелігентною, творчою особистістю, яка опанувала найновіші досягнення комплексу наук про теорію професійної освіти, володіє новітніми педагогічними технологіями, новим педагогічним мисленням, інтуїцією, здатністю до імпровізації, вільно організовує діалог із різними за фахом людьми, реальними й віртуальними партнерами, вдаючись до вербальних, невербальних засобів комунікації, активно використовуюючи можливості комп'ютерних мереж для організації плідного взаємообміну інформацією, ціннісними установками якого є пріоритет освітніх інтересів особистості, педагогічна майстерність на рівні мистецтва, що забезпечується високим ступенем професійної компетентності. Тому однією із нагальних потреб сьогодення є створення умов для науково-педагогічної діяльності професорсько-викладацького складу – педагогів вищої школи, покликаних керувати процесами навчання, виховання та розвитку особистості у вищому навчальному закладі, її професійним становленням.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання становлення й розвитку системи післявузівської підготовки науково-педагогічних працівників були предметом вивчення О. Бушминої, А. Вербицького [2], В. Жураковського, Г. Матушанського, В. Медведєва, І. Мосичевої, В.